

KARLA GUSAR — Sveučilište u Zadru, Odjel za arheologiju
University of Zadar, Department of Archaeology
Obala kralja Petra Krešimira IV., br. 2, HR-23000 Zadar
kgusar@unizd.hr

MARKO MEŠTROV — Javna ustanova „Agencija Han-Vrana“
Public institution „Agency Han-Vrana“
Marina 1, HR-23211 Pakoštane, Vrana
markomestrov@gmail.com

UDK: 904(497.5Pašman)“653/654“
902.034(497.5Pašman)“653/654“
DOI: 10.15291/archo.1197
Prethodno priopćenje, Preliminary communication
Primljeno / Received: 2015-11-25

KASNOSREDNJOVJEKOVNI I NOVOVJEKOVNI NALAZI IZ PODMORJA OTOKA BAPCA U PAŠMANSKOM KANALU

Rekognosciranjem podmorja otoka Pašmana 2009. godine u moru kod otoka Bapca otkriveni su arheološki nalazi iz kasno-srednjovjekovnog i novovjekovnog razdoblja. Nalazi su otkriveni u zapadnoj uvali otoka Bapca koja je okrenuta prema mjestu Pašman na istoimenom otoku. Na ovom mjestu Pašmanski kanal je najuži, a zbog povoljnoga prirodnog položaja i zaštićenosti od svih vjetrova lokalitet vjerojatno predstavlja sidrište. Pronađeni materijal nalazio se rasut na dubini od 3 do 4 metra. Najbrojnije su zastupljeni keramički nalazi među kojima prevladava glazirana kuhinjska i stolna keramika, dok je stakleno posuđe zastupljeno u malom broju. Tipološki raznovrstan materijal govori u prilog tome da se vjerojatno radi o sidrištu u koje su se brodovi sklanjali zbog nevremena ili noćenja tijekom čitavog niza stoljeća.

KLJUČNE RIJEČI: *Babac, keramika, kasni srednji vijek, novi vijek, podmorski nalazi, staklo*

Rekognosciranjem podmorja otoka Pašmana 2009. godine u moru nedaleko od otočića Babac otkriveni su zanimljivi arheološki nalazi koji pripadaju kasnosrednjovjekovnom i novovjekovnom razdoblju.¹ Babac je smješten po sredini Pašmanskog kanala, između naselja Turanj na kopnu i Pašmana na istoimenom otoku (T. I, 1-2). Rijetki spomeni Bapca u literaturi uglavnom se odnose na njegovo spominjanje tijekom povijesti kao zbjega pred Turcima.² Međutim, njegov položaj i neposredna blizina kopna pogodovali su ranom iskorištavanju otoka u privredne svrhe, pa se već u 14.

1 Ovaj rad posvećujemo prof. dr. sc. Zdenku Brusiću, dragom profesor i kolegi, pioniru podvodne i novovjekovne hrvatske arheologije.

2 C. F. BIANCHI, 1877, 161; A. R. FILIPI, 1972, 474; T. RAUKAR, I. PETRICIOLI, F. ŠVELEC, 1987, 292; S. SORIĆ, 2008, 48-49.

LATE MEDIEVAL AND POST- MEDIEVAL FINDS FROM THE SEABED NEAR THE ISLAND OF BABAC IN THE PAŠMAN CHANNEL

Underwater reconnaissance of the maritime zone of the island of Pašman near the island of Babac uncovered archaeological finds from the late medieval and post-medieval period. The finds were discovered in the western cove of the island of Babac facing the settlement of Pašman on the homonymous island. The Pašman Channel is narrowest at this spot, and the site was probably used as an anchorage owing to favourable natural position and because it was a good shelter from all winds. Recovered material was found at the depth of 3 to 4 meters. Pottery represents most abundant category of finds with dominant glazed kitchenware and tableware while glass vessels are represented by a small number of specimens. Typologically diverse finds indicate that the site was probably used as an anchorage for centuries where ships sought shelter in bad weather or spent night.

KEYWORDS: *Babac, pottery, Late Middle Ages, Modern Period, underwater finds, glass*

Underwater reconnaissance of the maritime zone of the island of Pašman in the year 2009 uncovered interesting archaeological finds from the late medieval and post-medieval period near the island of Babac.¹ Babac is located in the middle of the Pašman Channel between the settlements of Turanj on the mainland and Pašman on the homonymous island (T. I, 1-2). Rare mentions of Babac in the scholarly literature mainly refer to its historical role of refuge from the Ottomans.² However, its position and immediate vicinity of the mainland facilitated economic exploitation of the island so that as early as the 14th century

1 This work is dedicated to prof. dr. sc. Zdenko Brusić, beloved professor and colleague, a pioneer of underwater and post-medieval Croatian archaeology.

2 C. F. BIANCHI, 1877, 161; A. R. FILIPI, 1972, 474; T. RAUKAR, I. PETRICIOLI, F. ŠVELEC, 1987, 292; S. SORIĆ, 2008, 48-49.

stoljeću na njemu nalaze solane i drži stoka.³ Kao i mnogi drugi zadarski otoci, Babac je 1421. godine uvršten u posjed Mletačke Republike koja ga je davala u koncesiju. Krajem 15. stoljeća otok je u najmu zadarske plemićke obitelji de Soppe koja na njemu gradi utvrđeni gospodarsko-ladanjski sklop čiji su ostatci vidljivi i danas.⁴ Prema povijesnim izvorima Babac u 16. stoljeću osim za gospodarske svrhe služi i kao sklonište stanovništvu biogradskog primorja tijekom turskih provala.⁵ Na otoku je do sredine 20. stoljeća stalno živjelo nekoliko obitelji, dok je danas nenaseljen osim u ljetnim mjesecima.⁶ S obzirom na njegov položaj u Pašmanskome kanalu, treba ga promotriti i s aspekta pomorske plovidbe.

Pašmanski kanal predstavlja važan dio plovidbene rute Jadranom još od davnih vremena. Kako je zapadna jadranska obala nezaštićena otocima te izložena jakim vjetrovima i valovima, plovidba Jadranom tijekom povijesti uglavnom se odvijala duž istočne obale.⁷ Najznačajniji prijelaz preko Jadranskog mora u antičkom razdoblju išao je linijom uz poluotok Gargano u Italiji na Tremite ili Palagružu prema Visu, zatim na sjever prema otoku Žirju, uz jugozapadnu obalu Murtera prema Vrgadi, Pašmanskome i Zadarskom kanalu, pa Kvarnerićem prema Istri ili uz sjeveroistočnu stranu otoka Lošinja na Osor i dalje. Navedenu rutu nisu koristili samo brodovi koji su dolazili iz Sredozemlja, već i oni koji su plovili iz južne u sjevernu Italiju.⁸ Ovaj pravac plovidbe zadržava se tijekom dugog niza stoljeća za što potvrdu nalazimo kod francuskog hidrografa i kartografa C. F. Beautemps-Beaupréa koji u 19. stoljeću za plovidbu Pašmanskim tjesnacem preporučuje zapadni prolaz uz Babac, za fregate i veće brodove, a donosi i mjere prolaza.⁹

Nalazi kasnosrednjovjekovnog i novovjekovnog razdoblja otkriveni su 2009. u uvali na jugozapadnoj strani otoka Bapca koja je okrenuta prema mjestu Pašman na istoimenom otoku (T. I, 3).¹⁰ Uvala se nalazi upravo uz zapadni prolaz tjesnacem koji spominje francuski kartograf. Na ovom mjestu

salt works were located on it and livestock was raised.³ As many other islands of the Zadar archipelago, Babac was mentioned in 1421 as one of possessions of the Venetian Republic which leased it. By the end of the 15th century the Zadar noble family de Soppe owned the island and built an agricultural and residential complex on it, remains of which are still visible.⁴ According to historical sources Babac in the 16th century had not only economic function but it was also a refuge for the population of the Biograd littoral during the Ottoman raids.⁵ Several families lived on the island until the mid-20th century while presently it is not inhabited except for the summer months.⁶ Considering its position in the Pašman Channel, it needs to be observed from the navigational aspect.

The Pašman Channel has represented an important segment of the Adriatic navigational route for a long time. Since the western Adriatic coast is not protected with islands as natural barrier and it is exposed to strong winds and waves, sailing in the Adriatic usually took place along the eastern coast throughout history.⁷ The most important transition over the Adriatic Sea in antiquity followed the line along the Gargano Peninsula in Italy to the Tremite islands or Palagruža towards Vis, then northwards to the island of Žirje, along the southwestern coast of Murter towards Vrgada, and channels of Pašman and Zadar, then along Kvarnerić towards Istria or along the north-eastern side of the island of Lošinj to Osor and further on. Mentioned route was used not only by ships coming from the Mediterranean but also by those sailing from southern to northern Italy.⁸ This sailing direction was retained over centuries which is confirmed by French hydrographer and cartographer C. F. Beautemps-Beaupré who in the 19th century recommended sailing through the strait of Pašman over western passage along Babac, for frigates and large ships, and he also provided dimensions of the passage.⁹

Finds dating from the late medieval and post-medieval periods were discovered in 2009 in the cove on the south-western side of the island of Babac facing the settlement of Pašman on the homonymous island (T. I, 3).¹⁰ The cove is situated next to the western

3 S. SORIĆ, 2008, 49.

4 S. SORIĆ, 2008.

5 A. R. FILIPI, 1972, 436; S. SORIĆ, 2008, 48, 51.

6 S. SORIĆ, 2008, 49.

7 Z. BRUSIĆ, 1991, 228.

8 Z. BRUSIĆ, 1991, 228-229.

9 M. KOZLIČIĆ, 2006, 92.

10 Rekognosciranje je obavio arheolog Marko Meštrov, tada djelatnik Zavičajnog muzeja Biograda na Moru, na svim tada poznatim i prijavljenim lokalitetima u Pašmanskome kanalu.

3 S. SORIĆ, 2008, 49.

4 S. SORIĆ, 2008.

5 A. R. FILIPI, 1972, 436; S. SORIĆ, 2008, 48, 51.

6 S. SORIĆ, 2008, 49.

7 Z. BRUSIĆ, 1991, 228.

8 Z. BRUSIĆ, 1991, 228-229.

9 M. KOZLIČIĆ, 2006, 92.

10 Reconnaissance was conducted by archaeologist Marko Meštrov, employee of the Regional Museum in Biograd at the time, at all known and reported sites in the Pašman Channel.

Pašmanski kanal je najuži, a zbog tjesnoće i pličine kanala morske struje izuzetno su jake.¹¹ Uvala u kojoj su pronađeni arheološki nalazi ima povoljan prirodan položaj i zaštićena je od svih vjetrova. Na ovoj poziciji rekognosciranja su obavljena nakon prijave lokalnih ribara koji su na tom mjestu u mrežama često nalazili keramiku. Lokalitet je udaljen od obale 35 metara. Otkriveni kasnosrednjovjekovni i novovjekovni materijal nalazio se rasut na dubini od 3 do 4 metra, na površini od 40 m². Tijekom rekognosciranja nisu izvađeni svi predmeti, nego samo odabrani dio koji je mogao poslužiti za dataciju, a na istom mjestu nije bilo arheoloških nalaza iz drugih vremenskih perioda. Nakon njegova dokumentiranja, materijal je prikupljen i pohranjen u Zavičajnom muzeju u Biogradu. Najbrojnije su zastupljeni keramički nalazi među kojima prevladava glazirana kuhinjska i stolna keramika, dok su gruba keramika i stakleno posuđe zastupljeni u malom broju. Glazirana keramika zastupljena je s nekoliko osnovnih vrsta pa tako unutar nje nalazimo jednostavnu olovno glaziranu keramiku (*invetriatu*), engobiranu keramiku i majoliku. Sav materijal loše je očuvan uslijed dugotrajne izloženosti djelovanju mora, te je pri ovoj analizi izvršen izbor najbolje očuvane građe kojoj je bilo moguće odrediti pripadnost određenim vrstama i tipologijama, dok se za mali broj ulomaka samo moglo utvrditi da je riječ o dijelovima keramičkog posuđa.

Najjednostavniju grupu keramike čini gruba kuhinjska keramika koja nije osobito brojna na ovom lokalitetu, te je zastupljena samo manjim fragmentima. Navedenoj skupini posuđa pripada ulomak tubularne ručke tave s proširenim i profiliranim vanjskim rubom (kat. br. 1). Ova forma pojavljuje se među keramičkim nalazima širega vremenskog raspona u gruboj i glaziranoj varijanti. Oblici tava s takvim ručkama su različiti, a pojavljuju se od sredine 16. do početka 18. stoljeća na zapadnoj i istočnoj jadranskoj obali.¹² Najbliži komparativni materijal čine glazirani primjerci otkriveni u Zadru, ali i na istarskoj obali.¹³ Istoj grupi pripada i ulomak izljeva posude koji je najvjerojatnije pripadao vrču (kat. br. 2). Izljev je u potpunosti šupalj, valjkastog je oblika, a sužava se prema vanjskom rubu. Ovakva forma gruboga keramičkog posuđa do sada nije registrirana među hrvatskim nalazima. Međutim, vrčevi s

passage through a strait mentioned by the French cartographer. The Pašman Channel is narrowest at this spot, and sea currents are exceptionally strong due to narrow and shallow channel.¹¹ The cove in which finds were discovered has favourable natural position and it is sheltered from all winds. Reconnaissance was conducted after the report by local fishermen who often found pottery on this location. The site is at the distance of about 35 meters from the shore. Recovered late medieval and post-medieval finds were found at the depth of 3 to 4 meters, covering the surface of 40 m². During the reconnaissance not all objects were taken out of the sea, but only datable selection. There were no archaeological finds from other periods on this position. After documentation, the material was collected and deposited in the Regional Museum in Biograd. Pottery is best represented category of finds, with dominant glazed kitchenware and tableware, while coarse pottery and glass vessels appear less frequently. Glazed pottery is represented by several basic types such as simple lead glazed ware (*invetriata*), pottery with engobe and maiolica. All finds are poorly preserved due to long-term exposure to adverse sea effects. This analysis was focused on the selection of the best preserved material which could be classified to certain groups and typologies, while small number of fragments was identified only as fragments of ceramic ware.

The simplest group of pottery comprises coarse kitchenware which is not very numerous at this site and it is represented by only small fragments. Fragment of tubular handle of a pan with expanded and profiled outer edge belongs to the mentioned group (cat. no. 1). This form appears among the pottery finds in a wide chronological range in coarse and glazed variant. Forms of pans with such handles are diverse, and they appear from the mid-16th to the beginning of the 18th century on the western and eastern Adriatic coast.¹² The closest comparative finds are glazed examples found in Zadar, and also on the coast of Istria.¹³ Spout fragment, probably of a jug belongs to the same group (cat. no. 2). The spout is hollow, cylindrical in form, tapering towards the outer edge. Such form of coarse ceramic ware has not been recorded among the Croatian finds. However, jugs with separate cylindrical spout were produced in pottery workshops of the Italian regions of Emilia-

11 Z. BRUSIĆ, 1991, 229; M. KOZLIČIĆ, 2006, 92.

12 V. BRUNETTI, 1992, 52, Tav. X/10; S. GELICHI, M. LIBRENTI, 1997, 196, Fig. 6; R. CUNJA, 2004, kat. 71, 74.

13 R. CUNJA, 2004, kat. 71, 74; K. GUSAR, 2010, 41, kat. 26-28.

11 Z. BRUSIĆ, 1991, 229; M. KOZLIČIĆ, 2006, 92.

12 V. BRUNETTI, 1992, 52, Tav. X/10; S. GELICHI, M. LIBRENTI, 1997, 196, Fig. 6; R. CUNJA, 2004, kat. 71, 74.

13 R. CUNJA, 2004, kat. 71, 74; K. GUSAR, 2010, 41, kat. 26-28.

odvojenim izljevom cilindričnog oblika proizvode se u lončarskim radionicama talijanskih pokrajina Emilije-Romagne, Lombardije i Veneta krajem 16. i tijekom 17. stoljeća, a češći su u varijanti prekrivnoj slojem glazure.¹⁴

Drugu, daleko brojniju skupinu čini glazirana keramika unutar koje nalazimo nekoliko različitih vrsta. Najjednostavnija je *invetriata*, odnosno keramika prekrivena slojem olovne glazure. Na ovom lokalitetu pojavljuju se njezine inačice sa i bez ukrasa. Među neukrašenom *invetriatom* prisutni su nalazi kuhinjske i stolne keramike.

Kuhinjskoj keramici pripada jednostavni lonac naglašenog trbuha s dvostruko profiliranim obodom koji je lagano nakošen prema van (kat. br. 3). U unutrašnjosti lonca nalazi se smeđa olovna glazura koja lagano prelazi na obod i dio tijela s vanjske strane. Glazura se koristila da bi se njihova unutrašnjost učinila nepropusnom za tekućinu. Ovakvi lonci mogu biti raznih dimenzija, uglavnom su bikoničnog oblika, sa ili bez ručki, a kako je svima zajedničko da imaju dosta tanke stijenke, pretpostavlja se da nisu služili za dugotrajno kuhanje već za podgrijavanje hrane.¹⁵ Iako se na tlu Italije ovaj oblik u upotrebi zadržava kroz duži vremenski period, okvirno ga možemo smjestiti u 16. – 17. stoljeće.¹⁶

Stolnoj *invetriati* pripada bikonična zdjelica glazirane unutrašnjosti s reljefnim rebrom s vanjske strane (kat. br. 4). Tijelo posude znatno se sužava ispod vanjskog rebra, a na dnu završava prstenastom nožicom unutar koje je štitasto ispupčenje. Taj tip zdjelice karakterističan je proizvod venetskih radionica tijekom 14. i početkom 15. stoljeća raširen na čitavoj jadranskoj obali, pa i na tlu Hrvatske.¹⁷

Ukrašena *invetriata* zastupljena je *Slip Ware* posuđem oslikanim slojem svijetle engobe, nakon čega se nanosila olovna glazura. *Slip Ware* je na ovom lokalitetu prisutan samo jednim nalazom kuhinjske keramike, a to je bikonični lonac koji je imao okomito postavljenu ručku trakastog presjeka od koje je danas sačuvana samo baza (kat. br. 5). Ukrašan je koncentriran na obod u vidu jedne linije te na dio

Romagna, Lombardy and Veneto at the end of the 16th and 17th century, appearing more frequently in the glazed variant.¹⁴

The second, far more numerous group consists of glazed pottery with several different types, the simplest being *invetriata*, that is pottery covered with a layer of lead glaze. Its decorated and undecorated variants were found at this site. Finds of kitchenware and tableware are represented among undecorated *invetriata*.

Simple pot with pronounced belly with twice profiled slightly everted rim (cat. no. 3) belongs to the kitchenware. Brown lead glaze covers the interior of the pot and it is also found on the rim and part of the body on the outer side. Glaze was used to make their interior impermeable to liquids. Such pots come in different dimensions, they are mostly biconical, with or without handles. Since they are all characterized by thin walls it is assumed that they were used for reheating of food rather than cooking.¹⁵ Although this form was retained in Italy over a long period, we can broadly date it to the 16th – 17th century.¹⁶

Tableware *invetriata* is represented by a small biconical bowl with glazed interior and a relief rib on the outer side (cat. no. 4). Body of the vessel narrows significantly under the outer rib, and it ends with a ring base with a shield-shaped protrusion. This bowl type is a characteristic product of the Veneto workshops from the 14th and beginning of the 15th century widespread on the entire Adriatic coast, including the territory of Croatia.¹⁷

Decorated *invetriata* is represented by *Slip Ware* painted with a layer of light engobe, after which lead glaze was applied. *Slip Ware* is represented by only one find of kitchenware at this site, namely a biconical pot with vertically placed strap handle, of which only the base was preserved (cat. no. 5). The ornament was concentrated on the rim in form of one line and on the part under the pot opening it consists of two stylized braids divided by a straight line. This type of pottery was produced in various

14 S. GELICHI, M. LIBRENTI, 1998, 46, kat. 66, T. 11/61; E. M. MENOTTI, M. MUNARINI, 2004, 274-276, kat. 124-125; F. SACCARDO, 1993, 140, Fig. 5.

15 S. GELICHI, 1986, 136; C. RAVANELLI GUIDOTTI, 2004, kat. 59; T. BRADARA, O. KRNJAK, 2015, sl. 24.

16 S. GELICHI, M. LIBRENTI, 1998, 25, Tav. 4/5; S. PANUZZI, 2000, 454-455; K. GUSAR, 2010, 38, kat. 12-13.

17 S. GELICHI, 1988, 15-16, Fig. 18/4b-c; G. ERICANI, 1990, 50-51; T. BRADARA, 2006, 19-20, T. III/32; K. GUSAR, 2010, 35-36, kat. 3-6.

14 F. SACCARDO, 1993, 140, Fig. 5; S. GELICHI, M. LIBRENTI, 1998, 46, kat. 66, T. 11/61; E. M. MENOTTI, M. MUNARINI, 2004, 274-276, kat. 124-125.

15 S. GELICHI, 1986, 136; C. RAVANELLI GUIDOTTI, 2004, kat. 59; T. BRADARA, O. KRNJAK, 2015, fig. 24.

16 S. GELICHI, M. LIBRENTI, 1998, 25, Tav. 4/5; S. PANUZZI, 2000, 454-455; K. GUSAR, 2010, 38, kat. 12-13.

17 S. GELICHI, 1988, 15-16, Fig. 18/4b-c; G. ERICANI, 1990, 50-51; T. BRADARA, 2006, 19-20, T. III/32; K. GUSAR, 2010, 35-36, kat. 3-6.

ispod otvora lonca koji se sastoji od dvije stilizirane pletenice između kojih je jedna ravna linija. Ta vrsta keramike proizvodila se u različitim dijelovima sjeverne i srednje Italije od 16. do 20. stoljeća.¹⁸ To je posuđe svakodnevne upotrebe, niske cijene, kod kojeg više do izražaja dolazi funkcionalnost od dekorativnosti, a njegova popularnost potvrđena je na brojnim likovnim prikazima „Mrtvih priroda“ koje se osobito pojavljuju tijekom 17. i 18. stoljeća.¹⁹ Najveći broj do sada pronađenog *Slip Warea* na zadarskom području potječe iz radionica Abruzza, Lazija i Emilije-Romagne.²⁰

Iduću skupinu glazirane keramike čini engobirana keramika kod koje je ispod glazure nanesen sloj svijetle engobe, nakon čega se posuđe dodatno moglo ukrašavati. Engoba je tanki sloj bijele gline – kaolina koja se koristi da bi se dobila čista i bijela površina pogodna za daljnje ukrašavanje.²¹ Najjednostavniju vrstu engobirane keramike predstavljaju ulomci čiji jedini ukras predstavlja zelena glazura na vanjštini posuda, a pripadaju vremenu druge polovine 16. i prve polovine 17. stoljeća (kat. br. 6-7). Gornji dio posude pripada vrču većih dimenzija (kat. br. 6), a donji dio manjem albarelu (kat. br. 7), odnosno cilindričnoj posudi namijenjenoj čuvanju namirnica poput lijekova ili začina. Ovakvi vrčevi pojavljuju se u Romagni i Venetu, dok se nalaz albarela može smjestiti u venetske radionice, a slični nalazi na našoj obali evidentirani su u Rovinju i Zadru.²²

Slijedi gravirana keramika kod koje je ukras urezan na sloj engobe, nakon čega se posuda oslikavala i glazirala ili samo glazirala (kat. br. 8-14). Najraniji primjerak predstavlja konična zdjelica ukrašena unutrašnjosti čiji je plašt podijeljen na isječke i ispunjen palmetama (kat. br. 8). Ona pripada arhajskoj padanskoj graviranoj keramici s kraja 14. i prve polovine 15. stoljeća,²³ a komparativni materijal na istočnoj jadranskoj obali otkriven je u Rovinju, Ninu, Zadru i Splitu.²⁴

Zatim je tu ulomak oboda otvorene posude koji pripada renesansnoj graviranoj keramici (kat. br. 9). Ulomak je ukrašen motivom izlomljene trake koji se

parts of northern and central Italy from the 16th to 20th century.¹⁸ This was cheap pottery for everyday use which was functional rather than decorative, and its popularity was confirmed on many still life paintings which were particularly frequent in the 17th and 18th centuries.¹⁹ The largest portion of recovered *Slip Ware* in the Zadar region originates from the workshops in Abruzzo, Lazio and Emilia-Romagna.²⁰

The following group of glazed pottery consists of pottery with engobe on which light engobe slip was applied under the glaze. After this procedure vessels could be additionally decorated. Engobe is a thin slip of white clay - kaolin which was used to obtain clean and white surface suitable for further decoration.²¹ The simplest kind of pottery with engobe is represented by the fragments whose only ornament consists of green glaze on the outer surface, and they belong to the period of the second half of the 16th and first half of the 17th century (cat. nos. 6-7). Upper part of the vessel belongs to a large jug (cat. no. 6), and lower to a small albarello (cat. no. 7), i.e. cylindrical vessel designed to hold medicines or spices. Such jugs appear in Romagna and Veneto while the origin of albarello can be located in the workshops of Veneto. Similar finds on our coast were recorded in Rovinj and Zadar.²²

Then there is engraved pottery on which the ornament was engraved on the engobe layer, after which the vessel was painted and glazed or just glazed (cat. nos. 8-14). The earliest example is represented by a conical bowl with decorated interior whose outer surface was divided in segments and filled with palmettes (cat. no. 8). It belongs to the archaic Padan engraved ware from the end of the 14th century and first half of the 15th century,²³ and comparative material on the eastern Adriatic coast was found in Rovinj, Nin, Zadar and Split.²⁴

There is also a rim fragment of an open vessel belonging to the Renaissance engraved ware (cat. no. 9). The fragment was decorated with a motif of broken stripe called *a nastro spezzato* or *a meandro tri-*

18 E. DELL'INNOCENTI, 2006, 1.

19 C. RAVANELLI GUIDOTTI, 2004, 43, Fig. 22.

20 K. GUSAR, 2010, 44-46, kat. 44-56.

21 H. ZGLAV MARTINAC, 2004, 32.

22 S. GELICHI, M. LIBRENTI, 1998, 32, Tav. 6/23; T. BRADARA, F. SACCARDO, 2007, kat. 140; K. GUSAR, 2010, kat. 73, 75.

23 S. GELICHI, 1984, Tav. X/1; M. MUNARINI, 1992, kat. 57, 72-73.

24 H. ZGLAV MARTINAC, 2004, kat. 70, 76, 100; T. BRADARA, F. SACCARDO, 2007, kat. 35; K. GUSAR, 2010, 64-65, kat. 139-140.

18 E. DELL'INNOCENTI, 2006, 1.

19 C. RAVANELLI GUIDOTTI, 2004, 43, Fig. 22.

20 K. GUSAR, 2010, 44-46, kat. 44-56.

21 H. ZGLAV MARTINAC, 2004, 32.

22 S. GELICHI, M. LIBRENTI, 1998, 32, Tav. 6/23; T. BRADARA, F. SACCARDO, 2007, kat. 140; K. GUSAR, 2010, kat. 73, 75.

23 S. GELICHI, 1984, Tav. X/1; M. MUNARINI, 1992, kat. 57, 72-73.

24 H. ZGLAV MARTINAC, 2004, kat. 70, 76, 100; T. BRADARA, F. SACCARDO, 2007, kat. 35; K. GUSAR, 2010, 64-65, kat. 139-140.

naziva *a nastro spezzato* ili *a meandro triangolare*. Ovakav način ukrašavanja karakterističan je za 15. i 16. stoljeće i radioničke centre Emilije-Romagne, Veneta i Lombardije.²⁵ Posude s istim graviranim motivom koji je kombiniran s plavim slikanim ukrasom kao na navedenom primjerku s Bapca zabilježene su i u Zadru.²⁶

Idući dekorativni stil gravirane keramike zastupljen je postrenesansnom graviranom keramikom (kat. br. 10-14). Dekoracija je uglavnom geometrijsko-vegetabilnog karaktera, a zatupljeno je monokromno (kat. br. 10-12) i polikromno ukrašeno posuđe (kat. br. 13-14). Prevladavaju posude otvorene forme, odnosno zdjele raznih dimenzija (kat. br. 10-13), no pojavljuje se i jedan vrč (kat. br. 14). Ulomci monokromnih zdjela ispod žučkastosmeđe glazure imaju gravirane ukrase spirala postavljene slobodno preko čitavog plašta posude (kat. br. 11) ili ispod otvora unutar trokutastih polja (kat. br. 12), dok se na dnu jedne posude pojavljuje stilizirani cvijet sastavljen od kosih poteza koje tvore latice i prekrizanih linija koje čine središte cvijeta (kat. br. 10). Nalazi su karakteristični za razdoblje druge polovine 16. i prve polovine 17. stoljeća, a fragmenti kat. br. 10 i 12 mogu se povezati s radioničkim produkcijama Emilije-Romagne i Veneta,²⁷ dok kat. br. 11 vjerojatno pripada venetskoj proizvodnji koja se pojavljuje na nizu lokaliteta duž hrvatske obale.²⁸ Polikromni primjerci, osim graviranjem, ukrašeni su okersmeđom i zelenom bojom, a na njima se također pojavljuje florealna (kat. br. 13) ili geometrijski koncipirana ornamentika gdje je stilizirani ukras valovitih linija smješten unutar pravokutnih i vodoravnih polja (kat. br. 14). Ovakvi produkti karakteristični su za venetske radioničke centre druge polovine 16. i prve polovine 17. stoljeća.²⁹

Majolika je vrsta glazirane keramike koja je za razliku od prethodno navedenih vrsta prekrivena neprozirnom kositrenom glazurom na kojoj se ukras izvodio isključivo slikanjem. Na ovom nalazištu zastupljena je neukrašenim i oslikanim posuđem.

angolare. This manner of decoration is characteristic of the 15th and 16th century and workshop centers in Emilia-Romagna, Veneto and Lombardy.²⁵ Vessels with identical engraved motif in combination with blue painted ornament as on the mentioned example from Babac were also recorded in Zadar.²⁶

The following decorative style of engraved pottery is represented by the post-Renaissance engraved ware (cat. nos. 10-14). Vessels are usually decorated with geometric and vegetal patterns, in one (cat. nos. 10-12) or several colours (cat. nos. 13-14). Open form vessels are dominant, i.e. bowls in different dimensions (cat. nos. 10-13) but there is also one jug (cat. no. 14). Fragments of monochrome bowls have engraved decorations under the yellowish-brown glaze in shape of spirals distributed freely across the entire outer surface of the vessel (cat. no. 11) or under the opening within triangular fields (cat. no. 12). Base of one vessel is decorated with a stylized flower consisting of petals and hatched lines making the flower center (cat. no. 10). The finds are characteristic of the period of the second half of the 16th and first half of the 17th century. Fragments cat. 10 and 12 can be associated with the workshop productions of Emilia-Romagna and Veneto,²⁷ while cat. 11 probably belongs to the Veneto production which appears on a number of sites along the Croatian coast.²⁸ Polychrome examples are decorated in ochre-brown and green, in addition to engraving. They can also bear floral (cat. no. 13) or geometric ornaments where a stylized decoration of wavy lines were located inside rectangular and horizontal fields (cat. no. 14). Such products are characteristic of the Veneto workshop centers of the second half of the 16th and first half of the 17th century.²⁹

Maiolica is a type of glazed pottery which is, as opposed to the aforementioned types, covered with opaque tin glaze on which ornament was performed only by painting. At this site it is represented by undecorated and painted examples.

25 R. MAGNANI, M. MUNARINI, 1998, kat. 192, 198, 205, 209-210, 237-239, 265, 273, 294.

26 K. GUSAR, 2010, 78, 80, kat. 189, kat. 192.

27 L. BERTACCHI, 1977, kat. 100; V. BRUNETTI, 1992, Tav. V/1, Tav. VI/2-9, Fig. 3/1.

28 L. BERTACCHI, 1977, kat. 102; H. ZGLAV MARTINAC, 2004, 158, kat. 265; R. ČIMIN, 2009, 339, T. 8/8; K. GUSAR, 2010, kat. 335; H. ZGLAV MARTINAC, 2004, 158, kat. 265.

29 G. ERICANI, 1990a, 166.

25 R. MAGNANI, M. MUNARINI, 1998, kat. 192, 198, 205, 209-210, 237-239, 265, 273, 294.

26 K. GUSAR, 2010, 78, 80, kat. 189, kat. 192.

27 L. BERTACCHI, 1977, kat. 100; V. BRUNETTI, 1992, Tav. V/1, Tav. VI/2-9, Fig. 3/1.

28 L. BERTACCHI, 1977, kat. 102; H. ZGLAV MARTINAC, 2004, 158, kat. 265; R. ČIMIN, 2009, 339, T. 8/8; K. GUSAR, 2010, kat. 335.

29 G. ERICANI, 1990a, 166.

Najraniji nalaz predstavlja ulomak vrča koji pripada tzv. strogom stilu (*stile severo*) i porodici cvjetne gotike (*famiglia gotico-floreale*) (kat. br. 15). Tako ukrašeni vrčevi prisutni su na gotovo svim lokalitetima na kojima nalazimo glaziranu keramiku, a najveća količina nalaza u Hrvatskoj registrirana je na širem zadarskom području.³⁰ Vrčevi su uglavnom trbušastog oblika s trolisnim izljevom i trakastom drškom, a na dnu završavaju ravnom stopom. Ukras im je smješten s frontalne strane u medaljonu obliku ljestvi (*a scaletta*). Medaljon je slikan kobaltno plavom bojom, a unutar njega pojavljuju se razni motivi od kojih su najčešći vegetabilni, kao i u ovom slučaju gdje je vidljiv ostatak ukrasa gotičkoga savijenog lišća slikan plavom i zelenom bojom. Izvan medaljona nalazi se pojas ispunjen nizom kosih poteza. Takvi vrčevi proizvodili su se od sredine 15. do sredine 16. stoljeća u lončarskim radionicama diljem Italije, od kojih su najpoznatije one u čuvenom centru Faenzi.³¹

Slijedi nalaz *berettina* tanjura (kat. br. 16). To je vrsta majolike koju karakterizira glazura sivoplave boje koja se postizala dodavanjem pigmenta kobalta osnovnoj glazurnoj smjesi. Nalaz s Bapca oslikan je prikazom arhitekture unutar pejzaža, a dekoracija je rađena tamnoplavom i bijelom bojom (*berettina lumeggiata*). Stražnja strana tanjura ukrašena je motivima prelomljenih lukova slikanih plavom bojom. Ovakvi tanjuri izrađivali su se na venetskom području tijekom druge polovine 16. stoljeća³² a komparativne primjerke nalazimo i među teretom brodoloma na nedalekom podmorskom nalazištu kod otočića Gnalića te u Dubrovniku.³³

Ulomak gornjeg dijela posude otvorene forme ukrašen raznobojnim linijama na bijelom fondu koje kruže preko plašta čitave posude (kat. br. 17) ne možemo svrstati ni u jednu od karakterističnih dekorativnih stilova talijanske majolike. Ulomak vjerojatno potječe s kraja 16. ili prve polovine 17. stoljeća, a prema polikromnim rješenjima možemo ga povezati s radionicama srednje Italije, možda rimskog područja.³⁴ Više ulomaka ovog tipa pronađeno je u Ninu, Zadru, na otoku Krku te u Starom Baru u Crnoj Gori.³⁵

Jug fragment belonging to the „severe style“ (*stile severo*) and floral Gothic family (*famiglia gotico-floreale*) (cat. no. 15) represents the earliest example. Jugs with decoration of this type were found at almost all sites which yielded glazed pottery, and the greatest amount of finds in Croatia was recorded in the wider Zadar region.³⁰ Jugs are mostly squat in form with trefoil spout and strap handle, ending with a flat base. They are decorated on the front side with a medallion enclosed in a „ladder“ frame (*a scaletta*). The medallion was painted in cobalt blue, and it can contain various motifs, most frequently vegetal ones, as in this case where a remainder of ornament of Gothic bent foliage is visible painted in blue and green. Belt filled with a row of slanted strokes is outside the medallion. Such jugs were produced from the mid-15th to mid-16th century in pottery workshops across Italy, most famous being the ones in renown center Faenza.³¹

There is also a *berettina* plate (cat. no. 16). This type of maiolica is characterized by glaze in grey-blue which was achieved by adding cobalt pigments to basic glaze composition. Find from Babac was painted with depiction of architecture in landscape, and decoration was made in dark blue and white (*berettina lumeggiata*). Back side of the plate was decorated with motifs of broken arches painted in blue. Such plates were produced in the Veneto region during the second half of the 16th century³² and comparative examples can be found in the shipwreck at the nearby underwater site near the islet of Gnalić and in Dubrovnik.³³

Fragment of upper part of an open form vessel decorated with polychrome lines on the white background across the entire outer surface of the vessel (cat. no. 17) cannot be classified into any of the characteristic decorative styles of the Italian maiolica. The fragment probably originates from the 16th or first half of the 17th century, and on the basis of polychrome compositions we can associate it with workshops of central Italy, perhaps Roman region.³⁴ Several fragments of this type were found in Nin, Zadar, island of Krk and Stari Bar in Montenegro.³⁵

30 K. GUSAR, 2010, 136, kat. 393-407, 409, 421-435.

31 G. C. BOJANI, 1997, 3; C. RAVANELLI GUIDOTTI, 1994; C. RAVANELLI GUIDOTTI, 1998, 131-152, kat. 21, 24, 26.

32 M. MUNARINI, 1990, 210.

33 S. PETRICIOLI, 1970, 31, sl. 40; Z. MILEUSNIĆ, 2006, 107; K. GUSAR, 2010, 160, kat. 528; L. KOVAČIĆ, 2010, 24.

34 M. RICCI, 1985, 415, kat. 210, Fig. 116; S. PANUZZI, 2003, kat. 52-53.

35 R. MATEJČIĆ, 1972, 155, 169, sl. 11; M. ZAGARČANIN, 2004, kat. 88-89; K. GUSAR, 2010, 185, kat. 619-621.

30 K. GUSAR, 2010, 136, cat. 393-407, 409, 421-435.

31 G. C. BOJANI, 1997, 3; C. RAVANELLI GUIDOTTI, 1994; C. RAVANELLI GUIDOTTI, 1998, 131-152, cat. 21, 24, 26.

32 M. MUNARINI, 1990, 210.

33 S. PETRICIOLI, 1970, 31, fig. 40; Z. MILEUSNIĆ, 2006, 107; K. GUSAR, 2010, 160, cat. 528; L. KOVAČIĆ, 2010, 24.

34 M. RICCI, 1985, 415, cat. 210, Fig. 116; S. PANUZZI, 2003, cat. 52-53.

35 R. MATEJČIĆ, 1972, 155, 169, fig. 11; K. GUSAR, 2010, 185, cat. 619-621; M. ZAGARČANIN, 2004, cat. 88-89.

Kronološki slijede nalazi neukrašene majolike zastupljeni ulomcima plitkih tanjura većih dimenzija, čiji jedini ukras predstavlja bijela glazura (kat. br. 18-19). Obod tanjura može biti kružan, višestruko profiliran (kat. br. 18) ili valovit (kat. br. 19). Zajedničko im je i to da su im stijenke puno tanje od dosad navedenih majoličkih primjeraka. Ovakvi tipovi tanjura pripadaju posve kasnoj produkciji majolike, kada se ovaj tip glazirane keramike dekoracijom i oblicima približava novim keramičkim vrstama – kamenini i porculanu. Slične forme majoličkih tanjura sa ili bez ukrasa proizvodile su se na području Friulija i Emilije-Romagne tijekom 18. stoljeća.³⁶

Nakon nalaza keramičkog posuđa slijedi ono stakleno. Nažalost, unutar ovog materijala otkriven je svega jedan ulomak staklene posude (kat. br. 20). Riječ je o donjem dijelu čaše, odnosno pehara na visokoj šupljnoj nozi sa savijenim donjim rubom. Staklo je svijetlosive boje, a ukrašeno je okomito postavljenim mliječnobijelim nitima koje su dosta loše očuvane uslijed djelovanja mora. Mliječnobijelo neprozirno staklo (tzv. *lattimo*) pojavljuje se sredinom 15. stoljeća i koristilo se za izradu puhanog i ukrašenog stakla koje je imitiralo izgled kineskog porculana, a njegova proizvodnja u venecijansko-muranskim radionicama zabilježena je početkom 16. stoljeća.³⁷ Stakleno posuđe istoga radioničkog kruga ukrašeno bijelim nitima koje pripada 16. stoljeću otkriveno je na obližnjem Gnaliću, u Zadru, Istri i Sloveniji.³⁸ Također treba istaknuti da je i oblik ovih čaša, odnosno pehara zastupljen među nalazima s Gnalića.³⁹

Zaključno sav materijal pronađen u podmorju Bapca možemo okvirno datirati od 14. do 18. stoljeća. Među ovim nalazima prednjači keramika, unutar koje su prisutni nalazi grube i glazirane kuhinjske keramike te luksuzniji primjerci glazirane stolne keramike. Keramički nalazi produkti su radionica raznih regija sjeverne i središnje Italije. Staklo je zastupljeno svega jednim primjerkom stolnog posuđa 16. stoljeća koji potječe iz muranskoga radioničkog kruga. Sav keramički i stakleni materijal otkriven u podmorju Bapca potječe iz talijanskih radioničkih središta, što ne čudi uzimajući u obzir blizinu tali-

The following group in terms of chronology are finds of undecorated maiolica represented by the fragments of large shallow plates whose only ornament consists of white glaze (cat. nos. 18-19). Plate rim can be round, multiply profiled (cat. no. 18) or wavy (cat. no. 19). They are characterized by much thinner walls than the aforementioned examples of maiolica. This type of plates belongs to quite late production of maiolica when this type of glazed pottery became similar in decoration and forms to new ceramic types – stoneware and porcelain. Similar forms of maiolica plates with or without an ornament were produced in the region of Friuli and Emilia-Romagna during the 18th century.³⁶

In addition to pottery, glass was found at this site as well. Unfortunately only one fragment of glass vessel was found in this material (cat. no. 20). It is a lower part of a goblet on high hollow foot with bent lower edge. The glass is light grey in colour, decorated with vertical milky white threads which are poorly preserved due to adverse sea effects. Milky white opaque glass (*lattimo*) appears in the mid-15th century and it was used in the production of blown and decorated glass which imitated Chinese porcelain, and its production in the Venetian-Murano workshops was recorded at the beginning of the 16th century.³⁷ Glass ware from the same workshop circle decorated with white threads dated to the 16th century was found on nearby Gnalić, in Zadar, Istria and Slovenia.³⁸ It is worth mentioning that form of these beakers, ie. goblets was recorded among the Gnalić finds.³⁹

Finally we can broadly date all finds from the seabed near Babac from the 14th to 18th century. Pottery is dominant category of finds, comprising coarse and glazed kitchenware and more luxurious examples of glazed tableware. Ceramic finds are products of workshops from different regions of northern and central Italy. Glass is represented by only one example of tableware from the 16th century originating from the Murano workshop circle. All ceramic and glass material discovered in the underwater excavations near Babac was produced in the Italian work-

36 A. BORTOLOTO, 1979, kat. 51-52; S. GELICHI, M. LIBRENTI, 1997, 204, Fig. 17/1-8.

37 C. MORETTI, 2002, 49; C. GUARNIERI, M. VERITÀ, 2006, 255.

38 I. LAZAR, H. WILLMOTT, 2006, 40, Fig. 41, 55, Fig. 64, 58, Fig. 69; M. PEŠIĆ, 2006, 120, Fig. 15-16; M. KOS, 2007, kat. 101; J. VIŠNJIĆ, 2013, 104, sl. 29, T. 19:7; T. BRADARA, O. KRNJAK, 2015, 38, sl. 36.

39 I. LAZAR, H. WILLMOTT, 2006, 27-30, Fig. 19-21.

36 A. BORTOLOTO, 1979, cat. 51-52; S. GELICHI, M. LIBRENTI, 1997, 204, Fig. 17/1-8.

37 C. MORETTI, 2002, 49; C. GUARNIERI, M. VERITÀ, 2006, 255.

38 I. LAZAR, H. WILLMOTT, 2006, 40, Fig. 41, 55, Fig. 64, 58, Fig. 69; M. PEŠIĆ, 2006, 120, Fig. 15-16; M. KOS, 2007, cat. 101; J. VIŠNJIĆ, 2013, 104, fig. 29, T. 19:7; T. BRADARA, O. KRNJAK, 2015, 38, fig. 36.

39 I. LAZAR, H. WILLMOTT, 2006, 27-30, Fig. 19-21.

janske obale, povijesne prilike, trgovačke i kulturne veze. Također treba istaknuti da se najveći dio ovakve trgovačke robe na Jadranu distribuirao upravo pomorskim putem. Povoljan prirodan položaj nalazišta i tipološki raznovrstan arheološki materijal čija se datacija proteže kroz duži vremenski raspon govore upravo u prilog tome da lokalitet vjerojatno predstavlja sidrište u koje su se brodovi sklanjali zbog nevremena ili noćenja tijekom čitavog niza stoljeća. Kako je plovidba Pašmanskim kanalom bila dosta opasna zbog jakih struja i pličina, brodovi su se na svom putu morali sklanjati na više sidrišta čekajući povoljan vjetar i promjenu dnevnih strujanja mora. Uostalom, i kartograf Beutemps-Beaupré u 19. stoljeću spominje da se na južnom dijelu zapadnog prolaza uz Babac nalazi dobro sidrište,⁴⁰ što su vjerojatno uočili pomorci na ovom plovidbenom putu već stoljećima ranije, a što potvrđuju i otkriveni arheološki nalazi.

KATALOG NALAZA

1. ULOMAK RUČKE (T. II, 1)

Materijal/tip: gruba keramika

Vel.: Ø 2,6; ø 1,2; duž.: 2,2 cm

Opis: Ulomak ručke tave rađene od svijetlonarančaste keramike. Ručka je tubularnog oblika s profiliranim i proširenim vanjskim krajem.

Datacija: sred. 16. – poč. 18. st.

2. ULOMAK IZLJEVA VRČA (T. II, 2)

Materijal/tip: gruba keramika

Vel.: Ø 3,2; ø 1,7; duž.: 3,9 cm

Opis: Ulomak izljeva vrča rađenog od oker keramike. Izljev je cilindričnog oblika i sužava se prema vanjskom rubu.

Datacija: kraj 16. – 17. st.

3. ULOMAK LONCA (T. II, 3)

Materijal/tip: jednostavna olovno glazirana keramika (*invetriata*)

Vel.: najv. vis.: 10,1; šir.: 12,4 cm

Opis: Ulomak tijela i otvora lonca rađenog od narančaste keramike. Lonac ima naglašen trbuh i okomito postavljen dvostruko profiliran obod lagano izvijen prema van. Iznutra je nanesen sloj smeđe olovne glazure koji prelazi izvana na obod i dio trbuha.

Datacija: 16. – 17. st.

shop centers which is not surprising if we have in mind the proximity of the Italian coast, historical circumstances, cultural and trade connections. We have to emphasize that greatest part of such merchandise was distributed via maritime routes on the Adriatic. Favourable natural position of the site and typologically diverse archaeological finds covering long chronological span support the thesis that the site was actually an anchorage where ships hid from bad weather or spent night for centuries. Since sailing through the Pašman Channel was dangerous due to strong currents and shallows, ships had to seek shelter on several anchorages waiting for favourable wind and change of daily sea currents. Cartographer Beutemps-Beaupré in the 19th century mentions that good anchorage was located on the southern part of the western passage along Babac,⁴⁰ which was probably noticed by seamen on this route much earlier, as confirmed by archaeological evidence.

FINDS CATALOGUE

1. HANDLE FRAGMENT (T. II, 1)

Material/type: coarse pottery

Dimensions: Ø 2,6; ø 1,2; l 2,2 cm

Description: Fragment of a pan handle made from light orange ceramic. The handle is tubular with profiled and expanded outer edge.

Dating: mid-16th – early 18th c.

2. FRAGMENT OF JUG SPOUT (T. II, 2)

Material/type: coarse pottery

Dimensions: Ø 3,2; ø 1,7; l 3,9 cm

Description: Fragment of jug spout made from ochre ceramic. The spout is cylindrical, tapering towards outer edge.

Dating: late 16th – 17th c.

3. POT FRAGMENT (T. II, 3)

Material/type: simple lead glazed ware (*invetriata*)

Dimensions: max. h 10,1; w. 12,4 cm

Description: Fragment of body and opening of a pot made from orange ceramic. The pot has pronounced belly and vertically placed twice profiled slightly everted rim. Brown lead glaze covers the interior of the pot and it is also found on the rim and part of the body on the outer side.

Dating: 16th – 17th c.

40 M. KOZLIČIĆ, 2006, 96.

40 M. KOZLIČIĆ, 2006, 96.

4. ULOMAK ZDJELICE (T. II, 4-4a)

Materijal/tip: jednostavna olovno glazirana keramika (*invetriata*)

Vel.: vis.: 5,9; Ø otv. 14; Ø dna 5,7 cm

Opis: Ulomak zdjelice rađene od narančastocrvene keramike i glazirane smeđom glazurom u unutrašnjosti koja prelazi otvor i dio tijela izvana. Zdjelica je bikoničnog oblika, izvana ispod otvora ima vodoravno postavljeno plastično rebro, a na dnu završava prstenastom nogom unutar koje je štitasto ispupčenje.

Datacija: 14. – poč. 15. st.

5. ULOMAK LONCA (T. II, 5)

Materijal/tip: *Slip Ware*

Vel.: najv. vis.: 9,5, šir.: 13,7 cm

Opis: Ulomak lonca rađenog od svijetlocrvene keramike. Loncu je sačuvan dio naglašenog trbuha, okomito postavljenoga zaobljenog oboda te baza trakašte ručke koja se protezala ispod otvora do početka trbuha. Na rubu oboda i ispod otvora sačuvani su ostatci ukrasa slikanog engobom. Na otvoru teče ravna linija, a ispod njega se nalaze dvije stilizirane pletenice i jedna ravna linija. Glazura nije sačuvana.

Datacija: 16. – 18. st.

6. ULOMAK VRČA (T. III, 6)

Materijal/tip: engobirana keramika

Vel.: najv. vis. 9,4; šir.: 11,5 cm

Opis: Ulomak gornjeg dijela vrča rađenog od narančaste gline. Vrču je sačuvan obod izvijen prema van, vrat i početak trbuha. Izvana je sloj engobe prekriven zelenom olovnom glazurom, a iznutra je engoba nanesa samo uz otvor, a ostatak je prekriven prozirnom olovnom glazurom.

Datacija: druga pol. 16. – prva pol. 17. st.

7. ULOMAK ALBARELA (T. III, 7)

Materijal/tip: engobirana keramika

Vel.: najv. vis. 7; šir.: 5,8 cm

Opis: Ulomak donjeg dijela albarela rađenog od okernarančaste keramike. Tijelo albarela koničnog je oblika, a na donjem dijelu završava diskastim dnom. Izvana je sloj engobe do ispod trbuha i zelena olovna glazura koja završava na truhu. S unutarnje strane je samo prozirna olovna glazura.

Datacija: druga pol. 16. – prva pol. 17. st.

4. SMALL BOWL FRAGMENT (T. II, 4-4a)

Material/type: simple lead glazed ware (*invetriata*)

Dimensions: h. 5,9; Ø open. 14; Ø base 5,7 cm

Description: Fragment of a small bowl made from orange-red ceramic glazed with brown glaze in the interior which is also found on the opening and part of the body on the outer side. Small bowl is biconical, it has a relief rib on the outer side under the opening. It ends with a ring base with a shield-shaped protrusion.

Dating: 14th – early 15th c.

5. POT FRAGMENT (T. II, 5)

Material/type: *Slip Ware*

Dimensions: max. h 9,5, w 13,7 cm

Description: Pot fragment made from light red ceramic. Part of distinct belly was preserved of the pot, vertically placed rounded rim and base of strap handle which spread from under the opening to the beginning of the belly. Remains of engobe ornament were preserved on the rim edge and under the opening. Straight line runs on the opening, and two stylized braids and a straight line are under the opening. Glaze was not preserved.

Dating: 16th – 18th c.

6. POT FRAGMENT (T. III, 6)

Material/type: pottery with engobe

Dimensions: max. h. 9,4; w 11,5 cm

Description: Fragment of upper part of a jug made from orange ceramic. Everted rim, neck and beginning of the belly were preserved. Engobe layer was covered with green lead glaze on the outer side, and engobe was applied only next to the opening, the remainder was covered with transparent lead glaze.

Dating: second half of the 16th – first half 17th c.

7. ALBARELLO FRAGMENT (T. III, 7)

Material/type: pottery with engobe

Dimensions: max. h. 7; w. 5,8 cm

Description: Fragment of lower part of albarello made from ocher-orange ceramic. Albarello body is conical, and it ends in a discoid base. On the outer side engobe slip ends under the belly and green lead glaze ends on the belly. Only transparent lead glaze is on the inner side.

Dating: second half of the 16th – first half of the 17th c.

8. ULOMAK ZDJELICE (T. III, 8)

Materijal/tip: gravirana keramika, arhajska padanska

Vel.: vis.: 5, 5; Ø otv. 16; Ø dna 10 cm

Opis: Ulomak zdjelice rađene od crvene gline. Zdjelica je koničnog oblika, plašt joj se širi prema vrhu i ima ravno dno. Engobirana, ukrašena i glazirana samo s unutarnje strane. Plašt posude podijeljen je na pravokutna polja ispunjena polupalmetama. Doslikavanje oker i zelenom bojom.

Datacija: kraj 14. – prva pol. 15. st.

9. ULOMAK OBODA (T. III, 9)

Materijal/tip: gravirana keramika, renesansna

Vel.: 7,4 x 6,2 cm

Opis: Ulomak zaobljenog oboda posude otvorene forme (tanjura?) rađene od svijetlocrvene keramike. Engobiran, ukrašen i glaziran samo s unutarnje strane. Ispod otvora teče ukras izlomljene trake (*a nastro spezzato*) ispod kojeg su paralelne linije i pojas ispunjen rombovima i trokutima. Doslikavanje maslinastosmeđom i plavom bojom.

Datacija: 15. – 16. st.

10. ULOMAK ZDJELICE (T. III, 10)

Materijal/tip: gravirana keramika, postrenesansna

Vel.: najv. vis.: 3,7; Ø dna: 6,5; 11 x 5,5cm

Opis: Ulomak donjeg dijela zdjelice na prstenastoj nozi rađene od svijetlocrvene keramike. Engobirana, ukrašena i glazirana samo s unutarnje strane. Ukras se sačuvao samo na centralnom dijelu zdjelice, a sastoji se od stiliziranog cvijeta čije latice čine kosi potezi, a središte prekrižene linije koje tvore rombove. Unutrašnjost zdjelice prekrivena je žućkastom glazurom.

Datacija: druga pol. 16. – prva pol. 17. st.

11. ULOMAK ZDJELE (T. III, 11)

Materijal/tip: gravirana keramika, postrenesansna

Vel.: najv. vis.: 3,7; Ø dna: 6,5; 11 x 5,5cm

Opis: Ulomak gornjeg dijela zdjele većih dimenzija rađene od crvene keramike. Zdjeli je sačuvan dio tijela i naglašen zaobljen obod izvijen prema van. Tragovi engobe, ukrasa i glazure sačuvani samo u unutrašnjosti. Ukras se sastoji od paralelnih linija uz otvor te većih i manjih spiralnih poteza na plaštu. Unutrašnjost zdjele prekrivena je žućkastom glazurom.

Datacija: druga pol. 16. – prva pol. 17. st.

8. SMALL BOWL FRAGMENT (T. III, 8)

Material/type: engraved pottery, archaic Padan

Dimensions: h. 5, 5; Ø open. 16; Ø base 10 cm

Description: Small bowl fragment made from red clay. The bowl is conical, its outer surface spreads towards the top and it has flat base. Engobed, decorated and glazed only on the inner side. Outer surface was divided into rectangular fields filled with semi-palmettes. Ocher and green paints were used to complete the vessel.

Dating: late 14th – first half of the 15th c.

9. RIM FRAGMENT (T. III, 9)

Material/type: engraved ware, Renaissance

Dimensions: 7,4 x 6,2 cm

Description: Rounded rim fragment of an open form vessel (plate?) made from light red ceramic. Engobed, decorated and glazed only on the inner side. Broken stripe (*a nastro spezzato*) decoration runs under the opening. Parallel lines and belt filled with rhombs and triangles are under this decoration. Olive-brown and blue paints were used to complete the vessel.

Dating: 15th – 16th c.

10. SMALL BOWL FRAGMENT (T. III, 10)

Material/type: engraved ware, post-Renaissance

Dimensions: max. h. 3,7; Ø base: 6,5; 11 x 5,5cm

Description: Fragment of lower part of a small bowl on a ring base made from light red ceramic. Engobed, decorated and glazed only on the inner side. Decoration was preserved only on the central part of the bowl, consisting of stylized flower whose petals consist of slanted strokes, and hatched lines make the flower center. Interior of the bowl was covered with yellowish glaze.

Dating: second half of the 16th – first half of the 17th c.

11. BOWL FRAGMENT (T. III, 11)

Material/type: engraved ware, post-Renaissance

Dimensions: max. h. 3,7; Ø base: 6,5; 11 x 5,5cm

Description: Fragment of upper part of a large bowl made from red clay. Body fragment was preserved of the bowl as well as distinctly rounded everted rim. Traces of engobe, decoration and glaze were preserved only in the inner side. The decoration consists of parallel lines next to the opening and large and small spiral strokes on the outer surface. Interior of the bowl was covered with yellowish glaze.

Dating: second half of the 16th – first half of the 17th c.

12. ULOMAK ZDJELICE (T. IV, 12)

Materijal/tip: gravirana keramika, postrenesansna
Vel.: najv. vis.: 4,4; šir.: 8,7 cm

Opis: Ulomak gornjeg dijela zdjelice rađene od okernarančaste keramike. Zdjelici je sačuvan dio tijela i zaobljen obod izvijen prema van. Engobirana i glazirana žućkastosmeđom s obje strane, a ukrašena samo iznutra. Ukras se sastoji od paralelnih linija uz otvor i većih i manjih spiralnih poteza na plaštu.

Datacija: druga pol. 16. – prva pol. 17. st.

13. ZDJELICA (T. IV, 13)

Materijal/tip: gravirana keramika, postrenesansna
Vel.: vis.: 5; Ø otv. 12; Ø dna 5 cm

Opis: Fragmentarno sačuvana zvonolika zdjelica na prstenastoj nozi rađena od narančaste keramike. U unutrašnjosti su ostatci stilizirane vegetabilne dekoracije doslikane zelenom bojom. Tragovi zelene boje i na vanjštini posude. Iznutra i izvana prozirna olovna glazura.

Datacija: druga pol. 16. – prva pol. 17. st.

14. ULOMAK VRČA (T. IV, 14)

Materijal/tip: gravirana keramika, postrenesansna
Vel.: najv. vis.: 5,8; šir.: 11,6 cm

Opis: Ulomak vrata i ramena vrča rađenog od svijetlonarančaste keramike. Engobiran i ukrašen samo s vanjske strane stiliziranim geometrijskim motivima doslikanim zelenom bojom. Iznutra i izvana prozirna olovna glazura.

Datacija: druga pol. 16. – prva pol. 17. st.

15. ULOMAK VRČA (T. IV, 15)

Materijal/tip: majolika, strogi stil, porodica cvjetne gotike

Vel.: najv. vis.: 7,8; šir.: 11,2 cm

Opis: Ulomak vrata, ramena i početka trbuha vrča rađenog od oker keramike. Glaziran bijelom glazurinom s obje strane. Ukrašen samo izvana medaljonom *a scaletta* ispunjenim stiliziranim vegetabilnim motivom. Izvan medaljona je pojas ispunjen kosim crticama. Slikanje plavom i zelenom bojom.

Datacija: druga pol. 15. – prva pol. 16. st.

12. SMALL BOWL FRAGMENT (T. IV, 12)

Material/type: engraved ware, post-Renaissance
Dimensions: max. h. 4,4; w. 8,7 cm

Description: Fragment of upper part of small bowl made from ochre-orange ceramic. Part of the body and rounded, everted rim were preserved. It was engobed and glazed in yellowish-brown on both sides, and decorated only on the inner side. The ornament consists of parallel lines next to the opening and large and small spiral strokes on the outer surface.

Dating: second half of the 16th – first half of the 17th c.

13. SMALL BOWL (T. IV, 13)

Material/type: engraved ware, post-Renaissance
Dimensions: h. 5; Ø open. 12; Ø base 5 cm

Opis: Partially preserved small bell-shaped bowl on ring base made from orange ceramic. Remains of stylized vegetal decoration completed with green colour were preserved on the inner side as well as the traces of green colour on the outer side of the vessel. Transparent lead glaze on both sides.

Dating: second half of the 16th – first half of the 17th c.

14. JUG FRAGMENT (T. IV, 14)

Material/type: engraved ware, post-Renaissance
Dimensions: max. h. 5,8; w. 11,6 cm

Description: Fragment of neck and shoulder made from light orange ceramic. Engobed and decorated only on the outer side with stylized geometric motifs completed with green colour. Transparent lead glaze on both sides.

Dating: second half of the 16th – first half of the 17th c.

15. JUG FRAGMENT (T. IV, 15)

Material/type: maiolica, *stile severo*, floral Gothic family

Dimensions: max. h. 7,8; w. 11,2 cm

Description: Fragment of neck, shoulder and beginning of belly of a jug made from orange ceramic. Glazed with white glaze on both sides. Decorated on the outer side only with an *a scaletta* medallion filled with stylized vegetal motif. Belt filled with slanted lines is outside the medallion. Painting in blue and green.

Dating: second half of the 15th – first half of the 16th c.

16. ULOMAK TANJURA (T. IV, 16-16a)

Materijal/tip: majolika *berettina*

Vel.: najv. vis.: 1,6; Ø dna 7,8; 11,2 x 8,5 cm

Opis: Ulomak donjeg dijela tanjura na prstenastoj nožici rađenog od svijetle oker keramike. Glaziran sivoplavom glazurom i ukrašen s obje strane. Iznutra je dekorativni motiv arhitekture postavljen unutar pejzaža slikan plavom i bijelom bojom, a izvana oko nožice teče niz izlomljenih lukova slikan plavom bojom.

Datacija: druga pol. 16. st.

17. ULOMAK OBODA (T. V, 17)

Materijal/tip: majolika

Vel.: najv. vis.: 6; šir.: 6,5 cm

Opis: Ulomak oboda posude otvorene forme (zdjelice?) rađene od oker keramike. Obod je naglašeno profiliran i izvijen prema van, a posuda ima bijelu glazuru s obje strane. Ukrašena je samo iznutra koncentričnim kružnicama slikanim okernarančastom, plavom i zelenom bojom.

Datacija: kraj 16. – prva pol. 17. st.

18. TANJUR (T. V, 18)

Materijal/tip: majolika

Vel.: vis.: 3,5; 17 x 13 cm

Opis: Fragmentarno sačuvani tanjur rađen od okernarančaste keramike. Tanjur je plitak, ima kružan, stepenasto profiliran obod, a dno mu nije naglašeno. Bijela glazura s obje strane.

Datacija: 18. st.

19. TANJUR (T. V, 19)

Materijal/tip: majolika

Vel.: vis.: 2; 13,5 x 12,5 cm

Opis: Fragmentarno sačuvani tanjur rađen od okernarančaste keramike. Tanjur je izuzetno plitak, ima valovit obod, a dno mu nije naglašeno. Prljavobijela glazura s obje strane.

Datacija: 18. st.

20. ULOMAK PEHARA (T. V, 20)

Materijal/tip: staklo

Vel.: najv. vis. 1,5; Ø dna 5 cm

Opis: Ulomak donjeg dijela čaše na visokoj šupljoj nozi. Donji dio stope ima savijen rub prema unutra. Staklo je svijetlosive boje, a ulomak je izvana ukrašen okomitim mliječnobijelim nitima koje prelaze i na unutarnji rub baze.

Datacija: 16. st.

16. PLATE FRAGMENT (T. IV, 16-16a)

Material/type: maiolica *berettina*

Dimensions: max. h.1,6; Ø base 7,8; 11,2 x 8,5 cm

Description: Fragment of lower part of a plate on ring base made from light ocher ceramic. Glazed with grey-blue glaze and decorated on both sides. Architectural decorative motif is on the inside set in a landscape painted in blue and white. On the outer side a row of broken arches encircles the ring base.

Dating: second half of the 16th c.

17. RIM FRAGMENT (T. V, 17)

Material/type: maiolica

Dimensions: max. h. 6; w. 6,5 cm

Description: Rim fragment of an open form vessel (small bowl?) made from ocher ceramic. The rim was distinctly profiled and everted, and the vessel has white glaze on both sides. It is decorated with concentric circles painted in ocher-orange, blue and green, only on the inner side.

Dating: end of the 16th – first half of the 17th c.

18. PLATE (T. V, 18)

Material/type: maiolica

Dimensions: h. 3,5; 17 x 13 cm

Description: Partially preserved plate made from ocher-orange ceramic. The plate is shallow, it has round, step-like rim, base was not pronounced. White glaze on both sides.

Dating: 18th c.

19. PLATE (T. V, 19)

Material/type: maiolica

Dimensions: h. 2; 13,5 x 12,5 cm

Description: Partially preserved plate made from ocher-orange ceramic. The plate is exceptionally shallow, with a wavy rim, base was not pronounced. Dirty white glaze on both sides.

Dating 18th c.

20. FRAGMENT OF A GOBLET (T. V, 20)

Material/type: glass

Dimensions: max. h.1,5; Ø base 5 cm

Description: Fragment of lower part of a beaker on high hollow foot. Lower part of the foot has infolded edge. Light grey glass, the fragment is decorated with vertical milky white threads transferring to the inner side of the base.

Dating: 16th c.

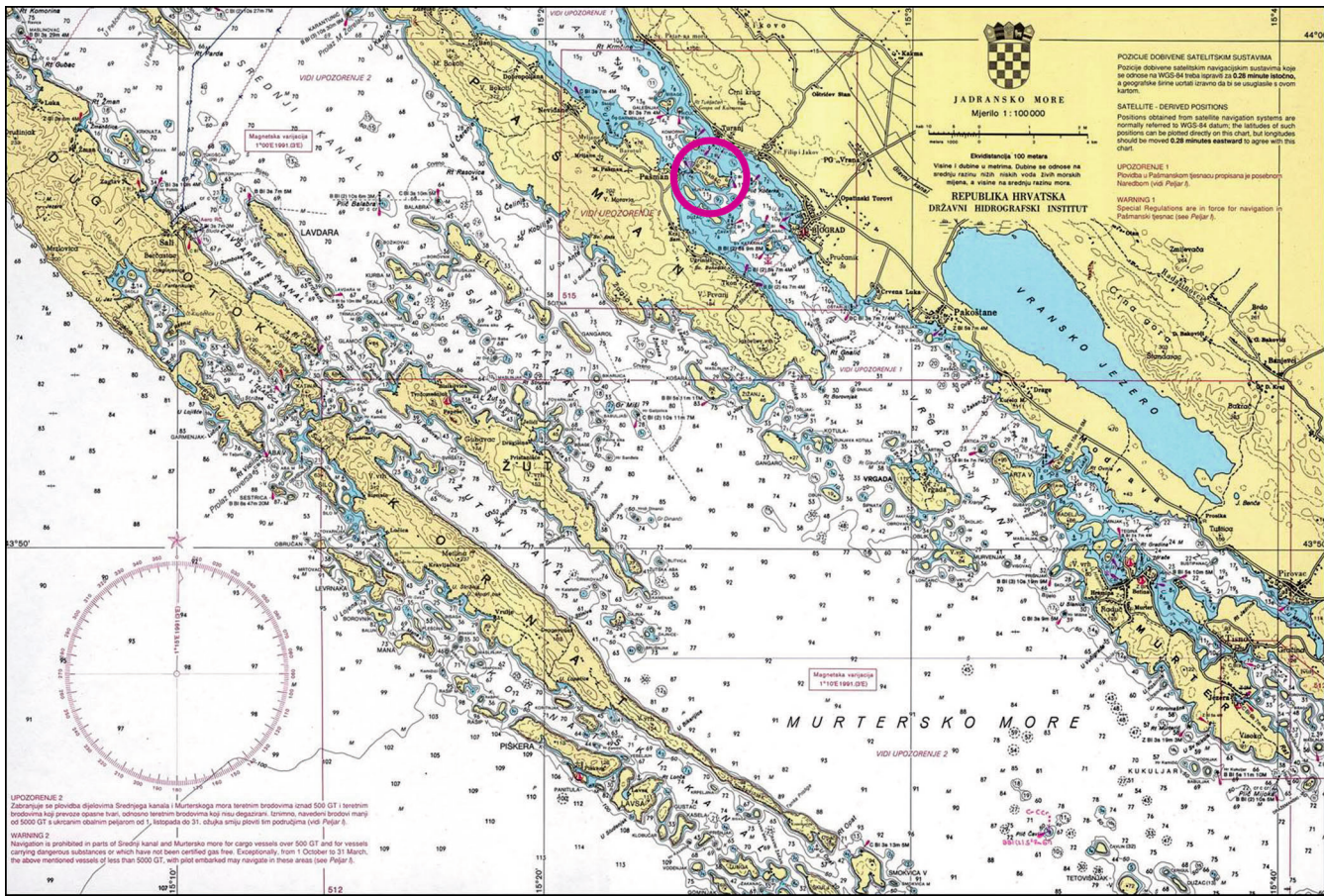
Translation: Marija Kostić

LITERATURA / REFERENCES

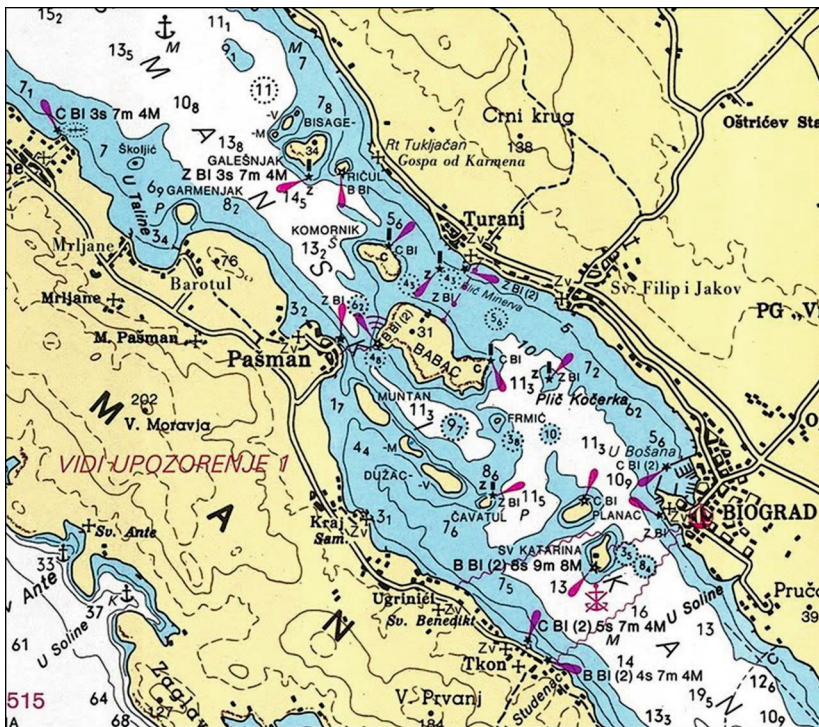
- BERTACCHI, L., 1977. – Luisa Bertacchi, *Ceramiche dal XIV al XIX secolo dagli scavi archeologici di Aquileia*, Aquileia.
- BIANCHI, C. F., 1877. – Carlo Federico Bianchi, *Zara cristiana II*, Zadar.
- BOJANI, G. C., 1997. – *Per una storia della ceramica di Faenza – Materiali dalle mura del Portello, Vol. I – Catalogo*, Faenza.
- BORTOLOTTI, A., 1979. – Alverà Angelica Bortolotto, *Ceramiche nel Friuli Occidentale*, Pordenone.
- BRADARA, T., 2006. – Tatjana Bradara, *Kasnosrednjovjekovna i renesansna keramika s područja Istre – stolno posuđe od 14. do 16. st. / Le ceramiche bassomedievali e rinascimentali in territorio Istriano – Il vaselame da mensa deo secoli XIV-XVI*, Pula.
- BRADARA, T., KRNJAK, O., 2015. – Tatjana Bradara, Ondina Krnjak, *Istra, lav i orao: temporis signa: arheološka svjedočanstva istarskog novovjekovlja*, Pula.
- BRADARA T., SACARDO F., 2007. – Tatjana Bradara, Francesca Saccardo, *Keramički nalazi iz Rovinja – uvala Valdibora i otok Sv. Katarina / Ritrovamenti di ceramiche a Rovigno – Valdibora e isola S. Caterina*, katalog izložbe, Rovinj.
- BRUNETTI, V., 1992. – Valerio Brunetti, La produzione di ceramica ad Argenta nel XVIII secolo. Il recupero dell'area ex Corona, u/in: *La produzione ceramica in Argenta nel XVII secolo* (ur./ed.: Gelichi S.), Ricerche di Archeologia Altomedievale e Medievale 18, Firenze, 43-93.
- BRUSIĆ, Z., 1991. – Zdenko Brusić, Nalaza posuda od niskometamorfne stijene na otočiću Frmiću kod Biograda i značenje ovog otočića u režimu plovidbe Pašmanskim kanalom, *Diadora*, 13, Zadar, 225-240.
- CUNJA, R., 2004. – Radovan Cunja, Zbirka/Colezione Gajšek, u/in: *Srednjeveška in novoveška keramika iz Pirana in svetega Ivana* (ur./ed.: M. Guštin), Koper, 68-203.
- ČIMIN, R., 2009. – Robert Čimin, Kasnosrednjovjekovni, novovjekovni i moderni keramički nalazi, u/in: *Tarsatički principij – kasnantičko vojno zapovjedništvo* (ur./eds.: N. Štivić Radić, L. Bekić), Rijeka, 333-375.
- DELL'INNOCENTI, E., 2006. – Eva Dell'Innocenti, *La Slip Ware in Toscana: produzione e circolazione di una classe ceramica postmedievale*, <http://www.archeologiamedievale.unisi.it/NewPages/TESTIprogetti/dell'innocenti.pdf> (14. 09. 2009.).
- ERICANI, G., 1990. – Giluiana Ericani, Invetriata e Graffita Arcaica nel Veneto orientale e meridionale, u/in: *La ceramica nel Veneto. La Terraferma dal XIII al XVIII secolo* (ur./eds.: G. Ericani, P. Marini), Verona, 41-59.
- ERICANI, G., 1990a – Giluiana Ericani, Graffita Rinascimentale Tarda e ceramica dipinta nel Veneto occidentale, nel Padovano, nel Bellunese e a Oderzo, u/in: *La ceramica nel Veneto. La Terraferma dal XIII al XVIII secolo* (ur./eds.: G. Ericani, P. Marini), Verona, 155-171.
- FILIPPI, A. R., 1972. – Amos Rube Filipi, Biogradsko-vransko primorje u doba mletačko-turskih ratova, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 19, Zadar, 405-498.
- GELICHI, S., 1984. – Sauro Gelichi, Studi sulla ceramica medievale riminese. La „graffita arcaica“, *Archeologia Medievale*, 11, Firenze, 149-214.
- GELICHI, S., 1986. – Sauro Gelichi, Studi sulla ceramica medievale riminese, 2. Il complesso dell'ex Hotel Commercio, *Archeologia Medievale*, 13, Firenze, 117-172.
- GELICHI, S., 1988. – Sauro Gelichi, Ceramiche venete importate in Emilia-Romagna tra XIII e XIV secolo, *Padusa*, 24, Rovigo, 5-43.
- GELICHI, S., LIBRENTI, M., 1997. – Sauro Gelichi, Mauro Libenti, Ceramiche postmedievali in Emilia Romagna, *Archeologia Postmedievale*, 1, Firenze, 185-229.
- GELICHI, S., LIBRENTI, M., 1998. – Sauro Gelichi, Mauro Libenti, *Senza immensa dotte, Le Clarisse a Finale emilia tra archeologia e storia*, Firenze.
- GUARNIERI C., VERITÀ, M., 2006. – Clara Guarinieri, Marco Verità, I vetri dei Periodi II e III, u/in: *S. Antonio in Polesine. Archeologia e storia di un monastero estense* (ur./ed.: C. Guarinieri), Quaderni di Archeologia dell'Emilia Romagna, 12, Firenze, 253-263.
- GUSAR, K., 2010. – Karla Gusar, *Kasnosrednjovjekovna i novovjekovna glazirana keramika na širem zadarskom području*, doktorska disertacija / PhD Thesis, Zadar.
- KOS, M., 2007. – Mateja Kos, *Steklo 15. in 16. stoletja*, Ljubljana.
- KOVAČIĆ, L., 2010. – Liljana Kovačić, *Stolna keramika u Dubrovniku – Arheološki nalazi 14.-17. st.*, Dubrovnik.
- KOZLIČIĆ, M., 2006. – Mithad Kozličić, *Istočni Jadran u djelu Beutemps-Beaupréa*, Split.
- LAZAR I., WILLMOTT, H., 2006. – Irena Lazar, Hugh Willmot, *The Glass from the Gnalić Wreck*, Koper.
- MAGNANI, R., MUNARINI, M. (ur./eds.), 1998. – Romolo Magnani, Michelangelo Munarini, *La ceramica graffita del Rinascimento tra Po, Adige e Oglio*, Ferrara.
- MATEJČIĆ, R., 1972 – Radmila Matejčić, Nalazi gotičke i renesansne bojane keramike na otoku Krku i u luci Osoru, *Krčki zbornik*, 5, Krk, 151-176.
- MENOTTI, E. M., MUNARINI, M. (ur./eds.), 2004. – Elena Maria Menotti, Michelangelo Munarini, *Rinascimento Privato, Ceramiche dal castrum di Quistello*, Ferrara.
- MILEUSNIĆ, Z., 2006. – Zrinka Mileusnić, The pottery from Gnalić wreck, u/in: *The Heritage of the Serenissima. Presentation of the architectural and archaeological remains of the Venetian Republic* (ur./eds.: M. Guštin, S. Gelichi, H. Spindler), Koper, 104-107.
- MORETTI, C. (ur./ed.), 2002. – Cesare Moretti, *Glossario del vetro veneziano dal Trecento al Novecento*, Venezia.
- MUNARINI, M., 1990. – Michelangelo Munarini, Maiolica Berrettina, *La ceramica nel Veneto, La Terraferma dal XIII al XVIII secolo* (ur./eds.: G. Ericani, P. Marini), Verona, 209-213.
- MUNARINI, M., 1992. – Michelangelo Munarini, *Ceramiche medievali dei Musei Civici di Padova*, Padova.
- PANUZZI, S., 2003. – Simona Panuzzi, *Le ceramiche tardomedievali e rinascimentali del Castello di Ostia Antica*, Roma.
- PETRICIOLI, S., 1970. – Sofija Petricioli, *Keramika, Vrulje*, 1, Zadar, 30-32.
- PEŠIĆ, M., 2006. – Mladen Pešić, Venetian Glass from National Museum in Zadar, u/in: *The Heritage of the Serenissima. Presentation of the architectural and archaeological remains of the Venetian Republic* (ur./eds.: M. Guštin, S. Gelichi, H. Spindler), Koper, 115-121.

- RAVANELLI GUIDOTTI, C., 1994. – Carmen Ravanelli Guidotti, Boccali rinascimentali dall'area di Ca'Pirota a Faenza, u/in: *La ceramica postmedievale in Italia. Il contributo dell'archeologia, Atti del XXVII Convegno Internazionale della Ceramica*, Albisola, 401-408.
- RAVANELLI GUIDOTTI, C., 1998. – Carmen Ravanelli Guidotti, *Thesaurus di opere della tradizione di Faenza nelle raccolte del Museo Internazionale delle Ceramiche in Faenza*, Faenza.
- RAVANELLI GUIDOTTI, C., 2004. – Carmen Ravanelli Guidotti, *Antiche ceramiche a Rubiera. Reperti dal XIV al XIX secolo*, Ferrara.
- RAUKAR, T., PETRICIOLI, I., ŠVELEC, F., 1987. – Tomislav Raukar, Ivo Petricioli, Franjo Švelec, *Zadar pod mletačkom upravom 1409-1797, Prošlost Zadra III*, Zadar.
- RICCI, M., 1985. – Marco Ricci, Maiolica di eta rinascimentale e moderna, u/in: *Archeologia urbana a Roma: il progetto della Crypta Balbi. 3. Il giardino del Conservatorio di S. Caterina della Rosa* (ur./ed.: D. Manacorda), Firenze, 303-424.
- SACCARDO, F., 1993. – Francesca Saccardo, La ceramica graffita a Venezia dal tardo XVI al XVIII secolo e un documento con l'inventario di una bottega di „bochaler“, u: GELICHI S. (ed.) *Alla fine della graffita, Ceramiche e centri di produzione nell'Italia settentrionale tra XVI e XVII secolo* (ur./ed.: S. Gelichi), Firenze, 139-166.
- SORIĆ, S., 2008. – Sofija Sorić, Utvrđeni ljetnikovac obitelji de Soppe na Bapcu, *Radovi Zavoda povijesnih znanosti HAZU u Zadru*, 50, Zadar, 47-62.
- VIŠNJIĆ, J., 2013. – Josip Višnjić, Srednjovjekovna utvrda Possert, Šest godina arheoloških radova i konzervatorsko-restauratorskih zahvata na sačuvanim arhitektonskim strukturama, *Histria archaeologica*, 43/2012, Pula, 67-154.
- ZAGARČANIN, M., 2004. – Mladen Zagarčanin, *Stari Bar. Keramika venecijanskog doba*, Koper.
- ZGLAV MARTINAC, H., 2004. – Helga Zglav Martinac, *Ulomak do ulomka... Prilog proučavanju keramike XIII.-XVIII. stoljeća iz Dioklecijanove palače u Splitu*, Split.

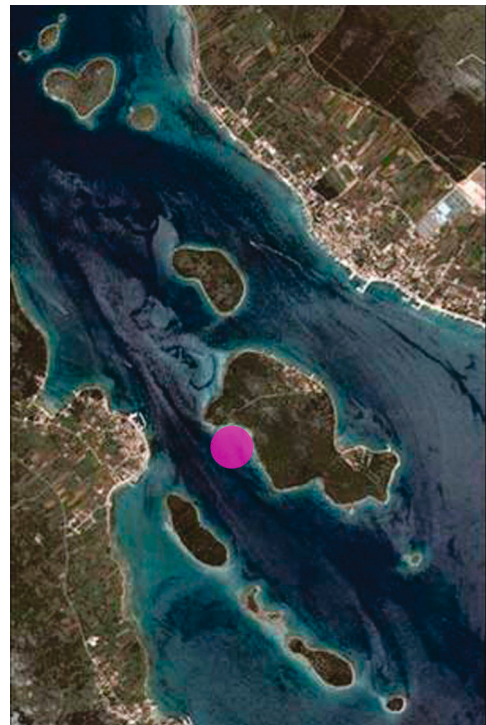
T. I.

1

2

3

1-2: položaj otočića Babac na pomorskoj karti (Biograd n/m, MK 14, Državni hidrografski institut, 1998.); 3: položaj nalazišta uz Babac (prema Google Earth, 2010)

1-2: the position of Babac island on nautical chart (Biograd n/m, MK 14, Hydrographic Institute of the Republic of Croatia, 1998.); 3: the position of the site near Babac (after Google Earth, 2010).

T. II.

1

2

3

4

4a

5

Keramika: kat. br. 1-5 (foto: K. Gusar).
Pottery: cat. nos. 1-5 (photo: K. Gusar).

T. III.

6

7

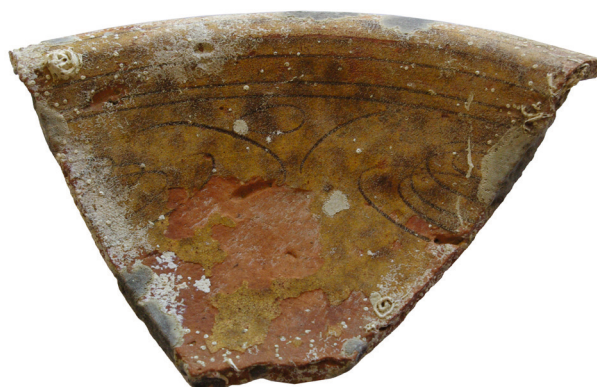
8

9

10

11

Keramika: kat. 6-11 (foto: K. Gusar).
Pottery: cat. nos. 6-11 (photo: K. Gusar).

T. IV.

12

13

14

15

16

16a

Keramika: kat. br. 12-16 (foto: K. Gusar).
Pottery: cat. nos. 12-16 (photo: K. Gusar).

T. V.

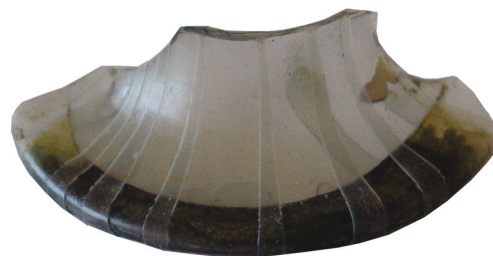
17

18

19

20